

Ensemble Corona geeft de Pest een gezicht

CORONA EN DE CORONA EN DE ZWARTE DOOD

schoonheid en troost

Inleiding

Nu de hele wereld siddert door toedoen van covid-19, is de nieuwsgierigheid naar de geschiedenis van epidemieën gegroeid: hoe gingen onze medemensen in de 14de, 15de en 16de eeuw om met die andere, gevaarlijke en lang onbegrepen ziekte, de Pest?

Wij kozen voor u muziek en vertellende teksten rond ziekte en dreiging, rouw en verdriet, het noodlot, bezinning, vreugde en nieuw begin.

U hoort vocale en instrumentale stukken van componisten als Josquin des Prez, Dufay, Lassus, Richafort, en door Heleen gelezen brief- en dagboekfragmenten en andere teksten, uit diezelfde tijd.

Met muziek en teksten verbindt deze voorstelling onze hedendaagse harten met de mensenharten van toen, in een gedeelde beleving: de menselijke kant van de pandemie.

Schoonheid en troost.

Ensemble Corona

Valeria Mignaco *sopraan*

Heleen Gerretsen *blokfluit, cornetto en teksten*

Margo Fontijne *vedel en viola da gamba*

Elly van Munster *plectrumluit en renaissanceluit*

Programma

Stella cæli exstirpavit	Mosteiro de Santa Clara Coimbra (rond 1350)
Fortuna desperata*	Antoine Busnois (1430-1492)
Dueil angoisseus	Gilles Binchois (ca. 1400-1460)
Vergine Bella	Guillaume Dufay (1397-1474)
Alta danza*	Francisco de la Torre (fl. 1483-1505)
Santo Guerrier	Paolo Caracciolo (fl. 1579-1590)
Tristitia obsedit me	Claude Le Jeune (1528-1600)
Uit: Musicque de joye*	Jacques Moderne (1500-1560)
<i>Bassedance Ta bonne grace,</i>	
<i>Bransle simple, Tourdion</i>	
De profundis	Josquin Desprez (ca. 1450-1521)
O mors inevitabilis	Hieronymus Vinders (fl. 1525-1526)
Si è debile	Bartolomeo Tromboncino (ca. 1470-1535)
O quam dulcis	Jean Richafort (ca. 1480-na 1547)
Revey venir du Printans	Claude Le Jeune (1528-1600)

* instrumentaal

Teksten

Stella cæli extirpavit

Stella cæli extirpavit, quæ lactavit Dominum:
Mortis pestem quam plantavit primus parens hominum.
Ipsa stella nunc dignetur sidera compescere,
Quorum bella plebem cædunt diræ mortis ulcere.
O piissima stella maris, a peste succurre nobis.
Audi nos, Domina, nam filius tuus nihil negans te honorat.
Salva nos, Iesu, pro quibus Virgo Mater te orat.

De hemelse ster die de Heer voedde
versloeg de pest die door de eerste ouders van de mensheid
in de wereld werd gebracht.

Mag deze ster zich nu verwaardigen om dit gemene gif,
dat met zijn slagen aan het volk de doodswond toedient,
uit te schakelen.

O glorieuze sterre der zee, bescherm ons tegen de plaag.
Hooft ons aan, o Vrouwe, uw Zoon eert U
door U niets te ontzeggen.
Red ons, o Jezus,
Uw Maagd Moeder schenkt U hiervoor ere.

Dueil angoisseus

Christine de Pisan (ca 1365-1430)

Dueil angoisseus, rage demesurée,
Grief desespoir, plein de forsennement,
Langour sanz fin et vie maleurée
Pleine de plour, d'angoise et de tourment,
Cuer doloireux, qui vit obscurement,
Tenebreux corps sur le point de partir,
Ay, sanz cesser, continuellement,
Et si ne puis garir ne morir.

Beangstigend verdriet, onmetelijke woede,
wanhopige klacht, volledig buiten zinnen.
Oneindige traagheid en ongelukkig leven.
Vol van jammer, angst en kwelling.
Gewond hart, levend in duisternis,
Gewond lichaam, op het punt te
vertrekken, Wees de mijne, zonder
ophouden, voor eeuwig,
Zo kan ik genezen noch sterven.

Vergine bella

Francesco Petrarca (1304-1374)

Vergine bella, che di sol vestita,
coronata di stelle, al sommo sole
piacesti sí, che 'n te Sua luce ascose,
amor mi spinge a dir di te parole;

ma non so 'ncominciar senza tu' aita,
e di Colui ch'amando in te si pose:

Invoco lei che ben sempre rispose,
chi la chiamò con fede.

Vergine, s'a mercede
miseria estrema de l'umane cose
già mai ti volse, al mio prego t'inchina;

soccorri a la mia guerra,
ben ch'i' sia terra, e tu del ciel regina.

Schone Maagd, gekleed met de zon,
met een kroon van sterren, u hebt het hoge
licht zo behaagd, dat hij zijn gloed aan u
heeft geschonken.

Liefde draagt mij op het woord tot u te
richten;

maar ik weet niet hoe te beginnen zonder
uw hulp, en de hulp van Hem die zich vol
liefde in u heeft geborgen:

Ik roep u aan, die altijd met genegenheid
antwoordt, op ieder die zich vol vertrouwen
tot u richt.

Maagd, als u genegen bent
om extreme ellende van de mensheid weg
te nemen, waartoe u in staat bent,
luister dan naar mijn smeekbede;
Sta mij bij in mijn strijd, hoewel ik slechts op
aarde verblijf en u koningin van het
hemelrijk bent.

Santo Guerrier

Santo Guerrier la cui terrena spoglia
Da gli strali pati si duro scempio.
Hoggi il principio di quel voto adempio
Che pria ti feci e non fia mai ch'io scioglia.
Prieghi offrirti e diggiuni. Vaso ch'accoglia.
Le tue reliquie festa e un novo tempio.
Tu da Dio impetra che da me quest'empio
velen molesto in sempiterno toglia.

O heilige krijger, wiens aardse lichaam
zo heeft geleden onder de wonden van de
pijlen, vandaag houd ik mij aan de belofte
die ik u heb gedaan.

En mag ik nooit verzaken in de gebeden en
de vasten die ik als offer breng.

Vier uw relikwieën en een nieuwe tempel.
Smeek God mij te verlossen van dit
venijnige en vernietigende gif, voor altijd.

Tristitia obsedit me

Girolamo Savonarola (1452-1498)

Cantus firmus:

In te Domine speravi

Tristitia obsedit me.

Magno et forti exercitu vallavit me,
occupavit cor meum clamoribus
et armis die noctuque
contra me pugnare non cessat.

Vocabo Dominum; veniet profecto
nec me confundet.

Ecce iam venit, gaudium attulit.

Pugnare me docuit dixitque mihi:

‘Clama ne cesses’.

Et aio: ‘Quid clamabo?’

‘Dic’, inquit, ‘confidenter et ex toto corde:

In te, Domine, speravi:

non confundar in aeternum.’

Op U, Heer, vertrouw ik

Verdriet heeft bezit van me genomen

Met een groot en machtig leger heeft het
mij omsingeld, heeft met haar strijdkreten
mijn ziel in bezit genomen en met
nachtelijk wapengeweld stopt ze niet me
te bestrijden.

Ik roep de Heer aan, hij komt meteen
en laat mij niet ontredderd achter.

Zie, Hij is gekomen, schenkt mij vreugde,
Hij heeft mij geleerd te vechten, en zei me:
“Stop niet met roepen”.

En ik zei: “Wat moet ik roepen?”

“Zeg,” zei hij, “vol vertrouwen
en met je hele hart: Op U, Heer, vertrouw
ik: zonder twijfel, tot in de eeuwigheid

De profundis

De profundis clamavi ad te, Domine;
Domine exaudi vocem meam.

Fiant aures tuae intendentes
in vocem deprecationis meae.

Si iniquitates observaveris, Domine,
Domine quis sustinebit?

Quia apud te propitiatio est;
et propter legem tuam sustinui te, Domine.

Sustinuit anima mea in verbo eius;
speravit anima mea in Domino.

A custodia matutina usque ad noctem
speret Israhel in Domino.

Quia apud Dominum misericordia,
et copiosa apud eum redemptio.

Et ipse redimet Israhel

ex omnibus iniquitatibus eius.

Uit de diepte roep ik, Heere,
Hooft, ik bidde U, naer myn stem!

Wilt Uw oor te mywaerd keeren
Die om bystand roepend ben!

Sloegt gy al myn zonden gade,
Heer! wie zou niet ondergaen?

Neen! by U, daer is genade
Heere, uw spreken houdt my staen!

Staende blyve ik op uw spreken
En ik hope in U, o Heer!

Van het eerste morgendbreken,
Tot des avonds wederkeer.

Want by U is medelyden,
Is verzachting des gekwels,
Grooter als het wederstryden
En de boosheid Israëls.

Requiem aeternum, dona eis, Domine,
et lux perpetua luceat eis.

Kyrie eleison, Christe eleison.
Pater noster.

Geef hen de eeuwige rust, Heer,
en het eeuwige licht verlichtte hen.
Heer, ontferm U over ons.
Christus, ontferm U over ons.
Onze vader.

vertaling: Guido Gezelle

O mors inevitabilis

O mors inevitabilis, mors amara, mors crudelis,
Josquin de Pres dum necasti, illum nobis abstulisti
quí suam per harmoniam illustravit ecclesiam.
Propterea tu musice, dic, requiescat in pace.

O onvermijdelijke dood, bittere dood, wrede dood,
Josquin de Pres heb je omgebracht, je ontnam ons een mens
die met zijn harmonieën de kerk diende.
En daarom, musicus, zeg: rust in vrede.

Si è debile il filo

Francesco Petrarca (1304-1374)

Si è debile il filo a cui s'attene
la gravosa mia vita che, s'altri non l'aita,
ella fia tosto di suo corso a riva;
però che dopo l'empia dipartita che dal
dolce mio bene feci, sol una spene è stato
infin a qui cagion ch'io viva, dicendo:

Perché priva sia de l'amata vista,
mantienti, anima trista; che sai s'a miglior
tempo ancho ritorni et a piú lieti giorni,
o se 'l perduto ben mai si racquista?

Questa speranza mi sostenne un tempo:
or vien mancando, et troppo in lei
m'attempo.

Hoe breekbaar is de levensdraad waaraan
ik moeizaam nog blijf hangen!
Zou ik geen hulp ontvangen, dan ben ik al
ten dode opgeschreven.

Wreed is 't gescheiden te zijn van mijn
verlangen, het zoet van mijn bestaan.
Er blijft één hoop die aan mijzelf een reden
geeft om door te leven, die zegt:
"Je bent verdreven van 't dierbaar
aangezicht, bewaar je evenwicht: er
wachten jou, wie weet, betere tijden dat je
je zult verblijden om iets dat je herwonnen
hebt wellicht."

Die hoop gaf mij een tijdlang nieuwe moed,
maar 't lange wachten doet haar weinig
goed.

Il tempo passa, et l'ore son sì pronte
a fornire il viaggio,
ch'assai spacio non aggio
pur a pensar com'io corro a la morte:
a pena spunta in oriēte un raggio
di sol, ch'a l'altro monte
de l'adverso orizzonte
giunto il vedrai per vie lunghe et distorte.

Le vite son sì corte, sì gravi i corpi et frali
degli uomini mortali,
che quando io mi ritrovo dal bel viso
cotanto esser diviso,
col desio non possendo mover l'ali,
poco m'avanza del conforto usato,
né so quant'io mi viva in questo stato.

O quam dulcis

Girolamo Savonarola en psalm 132

O quam dulcis et quam beata,
Hieronyme Ferrariensis, Dominice, Silvester,
fraternitas.

O quam gratis et colenda christianitas.

O urbs Florentia, quam felix es meritis
tantorum martyrum inclyta,
qui per multa pœnarum genera
hodie regna meruerunt cœlestia.

Ecce quam bonum et iocundum
habitare fratres in unum.

Alleluia.

De tijd verstrijkt, de uren gaan ten einde,
maar gaan zo snel voor mijn gedachten dat
het brein de kortheid niet beseft van het
bestaan.

Nauw gloort in 't oosten eerste zonneshijn
of aan de andere einder,
boven een berg, verdwijnt ter kimme de
zon, wier rondweg is gedaan.

Kort is de levensbaan, zwak is het lijf en
zwaar voor alle mensen, maar omdat ik, van
dat mooi gezicht gescheiden, zo lange tijd
moet lijden (verlangen draagt mij niet terug
naar haar), rest mij niet veel van wat mij
vroeger troostte, hoe lang nog moet ik mij
dit lot getroosten?

vertaling: Peter Verstegen

O hoe heerlijk en gezegend,
Girolamo van Ferrara, Dominic, Sylvester,
in broederlijke liefde.

O hoe heerlijk en aanbiddeijk is het
Christendom.

O stad Florence hoe gelukkig ben je om
bekend te staan om de daden van zulke
grote martelaren, die door zoveel
verschillende straffen te hebben onder-
gaan nu zijn opgenomen in het hemelrijk.

Ziehier hoe goed en verheugend dit is:
broeders, samen wonend als eenheid.

Alleluia.

Reveycy venir du Printans

Rechant: Reveycy venir du Printans.
L'amoureux' et belle saison.

Le courant des eaus recherchant,
Le canal d'été s'éclaircit:
Et la mer calme de ces flots,
Amolite le triste courroux:
Le Canard s'égay' se plonjant,
Et se lave coïnt dedans l'eau
Et la grû' qui fourche son vol,
Retraverse l'air et s'en va.

Rechant

Le Soleil éclaire luizant,
D'une plus sereine clairté:
Du nuage l'ombre s'enfuit,
Qui se ioû' et court et noircît
Et foretz et champs et coutaus,
Le labeur humain reverdît,
Et la prê' decouvre ses fleurs.

Rechant

De Venus le filz cupidon,
L'univers semant de ses traits,
De sa flamme va réchaufér.
Animaus, qui volet en l'air,
Animaus, qui rampet au chams
Animaus, qui naget auz eaus.
Ce qui mesmement ne sent pas,
Amoureux se fond de plaizir.

Rechant

Rion aussi nous: et cherchon
Les ébas et ieus du Printans
Toute chose rit de plaizir:
Sélebron la gaye saison.

Rechant

Refrain: Hier is dan weer Lente,
het heerlijke seizoen van de liefde.

De waterstromen, die zich een weg
naar het zomerkanaal zoeken, schitteren al
en in de zee kalmeren de golven,
bedroefde stemming raken getemperd.
De opgewonden eend plonst erin
en wast zichzelf blij in het water;
de kraanvogel gaat op de wieken,
doorklieft het luchtruim en vertrekt.

Refrain

De zon schijnt sprankelend
met een serene helderheid.
De schaduw maakt zich los uit de wolk
en speelt en rent en verduistert;
En bossen en velden en heuvels,
door mensenhanden weer verzorgd,
en in de velden ontluiken de bloemen.

Refrain

Venus' zoon Cupido
heeft het heelal met zijn pijlen versierd,
zijn vlam verwarmt
de vogels in de lucht,
de dieren die door de velden kruipen
de dieren die in de zee zwemmen.
Zelfs degenen die niet verliefd zijn
wentelen zich in plezier.

Refrain

Laten ook wij lachen en laten we
het spel en vermaak van de Lente zoeken:
alles lacht van geluk
laat ons het seizoen vieren.

Refrain

Valeria Mignaco

sopraan

Valeria begon haar zangstudie in haar geboorteland Argentinië. In 1996 kwam ze naar Nederland om aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag zang oude muziek te studeren. In 2003 haalde zij haar diploma en is sindsdien actief als concertzangeres.

Zij zong als solist met het Concertgebouw Kamerorkest, Holland Baroque Society en Bachkoor Holland. Ze zong gedurende 10 jaar in Cappella Amsterdam en werkte tevens voor onder andere het Huelgas Ensemble, de Züricher Singakademie, het Deutscher Kammerchor en het Groot Omroepkoor. Naast haar uitvoerende zangpraktijk is Valeria sinds 2001 actief als zangpedagoge.

Heleen Gerretsen

blokfluit en cornetto

Heleen Gerretsen studeerde blokfluit aan het Utrechts Conservatorium. Tijdens haar studie werd het blokfluittrio Ratatouille opgericht waarmee ze optrad in binnen en buitenland. Als freelance blokfluitist trad Heleen op met onder andere het Schönberg Ensemble, het Combattimento Consort, het Nederlands Balletorkest en het Dresdner Kammerchor.

Door haar interesse in geïmproviseerde muziek kwam Heleen in contact met de cornetto. Zij nam les bij William Dongois in Parijs en bij Marleen Leicher, Jean Pierre Canihac en Bruce Dickey. Als cornettiste werkte ze mee aan projecten van In Stil Moderno en Florilegium Musicum.

Heleen is werkzaam als docent blokfluit en trainer groepsdidactiek kunstonderwijs en geeft didactiek en methodiek lessen aan verschillende conservatoria.

Margo Fontijne

vedel en viola da gamba

Naast haar universitaire studie pedagogiek studeerde Margo viola da gamba bij verschillende docenten en in masterclasses (onder andere bij Anneke Pols, Wieland Kuijken, Jordi Savall, Sophie Watillon en Laurence Dreyfuss) en aan het Sweelinck Conservatorium in Amsterdam. Zij sloot haar studie af met het staatsexamen.

Als uitvoerend musicus heeft zij een lange staat van dienst als begeleider en veelzijdig ensemblespeelster.

Op dit moment maakt zij als vaste speler deel uit van Barokensemble Ferroforte en Ensemble Corona. Margo heeft een viola da gamba-lespraktijk voor individuele en groepslessen.

Elly van Munster

historische tokkelinstrumenten

Elly studeerde aanvankelijk klassiek gitaar bij Stanley Noordpool aan het Brabants Conservatorium. Vervolgens haalde zij haar doctoraal Spaans aan de Universiteit van Utrecht. In 1994 deed zij staatsexamen luit. Behalve als solist treedt Elly regelmatig op als begeleider en als continuospeler in ensembles (luit en chitarrone).

Zij speelt regelmatig in Nederland en Frankrijk met Barokopera Amsterdam o.l.v. Frédérique Chauvet. Met blokfluitiste Alice Gort-Switynk vormt zij Ensemble Rossignol, met mezzosopraan Margot Kalse Duo Seraphim en met sopraan Hilde van Ruymbek Duo Rosemont.

Daarnaast maakt zij deel uit van Ensemble Fortuna o.l.v. Jacqueline Dubach. Met Jelma van Amersfoort vormt zij een gitaarduo, waarbij ze op kopieën speelt van vroeg 19de eeuwse gitaren, gebouwd door Martin de Witte uit Den Haag.

Ensemble Corona bestaat sinds 2001 en is gespecialiseerd in repertoire uit de late Middeleeuwen en Renaissance (eind 14e, 15e en 16e eeuw). Het ensemble instrumenteert periodegetrouw, dat ziet men terug in een overwogen (historische) instrumentkeuze voor elk programma, en in de omgang met de composities. Zie ook: www.ensemble-corona.nl

Ensemble Corona verovert het hedendaagse hart met muziek uit Middeleeuwen en Renaissance.

Donaties zijn welkom:
NL34 TRIO 0338 4951 85
Stg. Frais et Gaillard te Amsterdam
onder vermelding van "donatie"

Dit concert wordt mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van het Cultuurmakersfonds: met de opbrengst van het burgerinitiatief DoemeemetjeAOW worden makers gesteund om ondanks de Covid-19 crisis nieuwe projecten te ontwikkelen.

